

Erkan ASLAN (ed.), Kuramsal Yaklaşımlar Işığında Kent Folkloru, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2023, ISBN: 978-625-396-109-1, 310 sayfa.

Öğr. Gör. İnan UMURBEK*

Günümüzde kent ve kırsal arasındaki ayrımın azalmaya başlaması, etkileşimlerin ise had safhaya ulaşmasıyla folklorik üretimleri yalnızca köylerde değil aynı zamanda kentlerde de görmek mümkün hâle gelmiştir. Folklorun kentteki varlığını tanımlamak için kullanılan “kent folkloru” kavramı ve bu kavramın farklı alanlarıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. *Kuramsal Yaklaşımlar Işığında Kent Folkloru* başlığını taşıyan bu çalışma, kent folklorunun çeşitli alanlarına yönelik bir editörlük kitap niteliğindedir. Kafkas Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Erkan Aslan’ın editörlüğünü üstlendiği *Kuramsal Yaklaşımlar Işığında Kent Folkloru* adlı eser, 2023 yılında Çizgi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. 26 yazarın 23 yazıyla katkı sağladığı kitapta yer alan on iki yazı, belli bir şehir özelinde yapılan kent folkloru çalışmalarını içermektedir. Kitaptaki dört yazı köy ve kent ilişkisinin folklorik yansıması üzerinedir. Kitapta kent folklorunun niteliği ile ilgili üç yazıya; kent efsanesi, kentleşme problemleri, folklorun değişen bağlamları ve kültürel kimlik konularında da birer adet yazıya yer verilmiştir. Ayrıca kitap, Cumhuriyetin 100. yılına bir armağan olarak yayımlanmıştır.

Kitaptaki ilk yazı Fırat Altay tarafından kaleme alınan “Küreselleşmenin Kars Şehri Mekân Adlandırmaları Üzerindeki Senkretik Etkisi” başlığını taşımaktadır. Yazar, küreselleşmenin dil ve kültür üzerindeki etkisinden yola çıkarak Kars şehrinde hotel, cafe/restoran gibi işletmelerin Rus kültürüne ait adlandırmalarına dikkat çekmektedir. Bu adlandırmaların mimari özellikler, şehrin tarihî dokusu, Rusya’ya yakın oluşu ve iklim benzerliği gibi unsurlardan kaynaklandığını işletme sahiplerinden edinilen görüşmeler sonucunda, sayısal veriler ve fotoğraflar ışığında değerlendirmiştir. Ergin Altunsabak’a ait “Modern Kentin Geleneksel Arayışı: Köyden Gelsin” başlıklı yazıda, kentleşmeyle birlikte değişen gıda üretim ve tüketim şekilleri ele alınmakta, kentleşmenin ne kadar bariz olsa da kırsal üretime de her zaman ihtiyaç duyulacağı belirtilmektedir. Bu nedenle geleneksel üretimlere önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kitabın üçüncü yazısı Ahmet Erman Aral tarafından kaleme alınmıştır. “Kentte Esnaf Kültürü: Sözlü Tarih Bağlamında Anafartalar Çarşısı” başlıklı yazı, sözlü tarih yöntemiyle ele alınmıştır. Ankara/Ulus’ta yer alan Anafartalar Çarşısı; sosyal, kültürel ve ekonomik kurumlardan hareketle ve çarşı esnafı ile yapılan görüşmeler neticesinde ele alınarak halk bilimsel açıdan değerlendirilmiştir. Eserin editörlüğünü yapan Erkan Aslan, “Kent Folkloru Nedir?” adlı çalışmasında kitabın ana konusunu oluşturan kent folklorunu tespit ettiği üç madde ile tanımlamaktadır. Birinci maddede kente taşınan kültürün bazı değişimlere uğrayarak ve halk tarafından yeniden üretilerek oluştuğunu, ikinci maddede kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan folklorik unsuru ve üçüncü maddede ise dijital kültürün bu alana dâhil olduğunu ifade etmektedir. Cevdet Avcı tarafından kaleme alınan “Dijital Ekoloji 2: Endüstri Devrimleri ve Toplum 5.0 Habitatında Kent Folkloru” adlı bölümde folklor tanımı, amacı, tarihî gelişimi ve folklorun diğer disiplinler ile ilişkisine değinilmiştir. Yazar, teknolojik gelişmelerin sosyal değişmeye etkisini ve bu etkinin kültürel değişimlere nasıl sirayet ettiğini insan ve toplum nezdinde incelemektedir. Ayrıca bilgiler, sayısal değerler ve grafiklerle örneklendirilerek verilmiştir. Kitabın bir sonraki yazısı “Geleneğin İcadı Bağlamında Kent Folkloru” başlığını taşımaktadır. Mehmet Emin Bars tarafından kaleme alınan yazıda, kent folkloru hakkında bilgiler verildikten sonra, genel hatlarıyla kentte ortaya çıkan folklorik öğelerin gelenek icadı olup olmadığı tartışılmaktadır. Büşra Baysal, “Kent Folkloru ve Kültürel Mekân: Mevlâna Türbesi ve Müzesi Örneği” başlıklı yazısında Mevlâna Müzesinde gerçekleşen etkinlikleri,

* Kafkas Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER), Kars/Türkiye, inanumurbek@kafkas.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3823-450X.

kültürel mekân özelinde ele almıştır. Mevlâna'nın fikirlerinin tanıtımında bahsi geçen müzenin rolü üzerinde durulmuştur. Emine Çakır "Kentte Bayramlaşma Geleneği: Şehir Efsaneleri Korur mu Korkutur mu?" başlıklı yazısında dinî bayramlardaki şeker toplama ritüelini kent efsanesi kavramı açısından ele almıştır. Medyada çıkan olumsuz haberlerin kent efsanesi kapsamında korku folkloru oluşturarak ritüelleri olumsuz yönde etkilediği savını ileri sürmüştür. Kitabın bir sonraki yazısı Nükte Sevim Derdiçok'a ait olup "Kentte Mekânın Kültürel Anlamı: İzmir Tarihi Kemeraltı Çarşısı" başlığını taşımaktadır. Çalışmada yazar, kültürel bir mekân olarak gördüğü Kemeraltı çarşısında yapılan etkinlikleri halk bilimsel açıdan değerlendirmiştir. "Mizah Kuramları Açısından Kentleşme Sorunlarının Karikatürlerdeki Görünümü" başlıklı yazısında Tolga Dursun, karikatür ve kültürel yönü hakkında bilgi verdikten sonra, kentleşme sorunlarını mizah kuramları açısından ele alarak halk bilimsel yönden çözümlemiştir. Ahmet Tacetdin Hallaç ve Mehtap Müçük Kotan tarafından kaleme alınan "Halk İnançlarının Aktarılmasında Sosyal Medyanın Etkisi" başlıklı yazıda, kültür aktarımının önemli bir kanalı olarak görülen sosyal medya platformlarında dolaşıma giren halk inançları ele alınmıştır. Folklorun dijital mecradaki dönüşümü çalışmanın temel inceleme konusunu oluşturmaktadır. "Çarşamba'yı Şam Aldı: Bursa Çarşamba Bölgesinde Suriyeliler-Yerliler-Ötekiler" başlıklı yazısında M. Emir İlhan, Bursa'nın Çarşamba bölgesinde yer alan geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki kültürel etkileşimleri ve uyum problemlerini alan araştırmasından elde ettiği veriler ışığında değerlendirmektedir. Bir diğer yazı, Haktan Kaplan'ın "Göynük'de (Bolu) Kültürel Miras, Kültürel Mekân ve Kentin Folklorik Açısından Sürdürülebilirliği" başlığını taşımaktadır. Yazar burada, Bolu'nun Göynük ilçesinde yer alan kültür varlıkları ile festival ve el sanatları gibi kültürel mirasları, kültürel mekân ve sürdürülebilirlik açısından ele almıştır. Gökhan Karabudak, "Kent Folklorunda Yeniden İşlevlendirme Örneği: Gaziantep'te Hanlar" yazısında Türk hanlarının geçmişten bugüne dönüşümünü ve günümüzdeki işlevlerini değerlendirmiştir. İnceleme; kentleşme ve tüketim bağlamında gerçekleştirilmiştir. Kitabın bir sonraki yazısı Abdulkadir Önkol'a aittir ve "Küreselleşme ve Geleneksel Bilginin Korunması Bağlamında Yavaş Yemek Hareketi: Mersin-Tarsus Yeryüzü Pazarı Örneği" adını taşımaktadır. Çalışmada öncelikle *slow food hareketi*, tarihesi ve küreselleşme ile ilişkisi ele alınmıştır. Daha sonra Tarsus Yeryüzü Pazarı, geleneksel bilginin korunması ve sürdürülebilirlik açısından alandan derlenen verilerle incelenmiştir. Seçkin Sarpkaya ve Aynur Genç tarafından kaleme alınan "Tokat'ta Dracula: Tokat Kalesi ve Dracula'yla İlgili İnanmalar ve Anlatmaların İncelenmesi" başlıklı yazıda Kazıklı Voyvoda adıyla da bilinen Eflak Prensi Vlad Tepeş'in (Dracula) Tokat Kalesine hapsedilmesine dair anlatı ve inanmalar, sözlü tarih ve kent efsanesi bağlamında ele alınmıştır. "Uşak Kent Folklorunda Bir İmge: Tarhana Baba" başlıklı yazısında Erhan Solmaz, tarhanayı; tarihî, anlatı yönü, yapım ve sunum, markalaşma süreci açısından ele almış ve tarhananın Uşak için önemli bir kent imgesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ahmet Şükrü Somuncu tarafından kaleme alınan "Yerel'in "Küresel"e Transferi Sürecinde Kentler Arası Gastronomi Rekabeti" yazısında mutfak kültürlerine ait çeşitli verileri, kentler arasında ortaya çıkan sahiplenme ve rekabet ekseninde netnografik veriler ışığında incelemektedir. Kitabın bir diğer yazısı Demet Şafak'a aittir. "Uygulamalı Halk Bilimi Bağlamında Manisa Kurşunlu Han'da El Sanatları Geleneğinin Aktarımı" başlığını taşıyan yazıda Kurşunlu Han'da gerçekleştirilen el sanatları, uygulamalı halk bilimi yaklaşımıyla ele alınmış ve kültür aktarımı açısından incelenmiştir. "Kentleşmenin Geleneksel Mutfağa Etkisi" başlıklı yazısında Makbule Uysal, geleneksel mutfağın çerçevesini vererek kentleşmeyle azalan tarımsal üretim ve geleneksel mutfak ilişkisine dikkat çekmektedir. Kentleşme ve toplumsal cinsiyet rollerindeki değişmelerin geleneksel mutfağa etkisi yazının asıl inceleme konusudur. Kitapta Tokat ilini konu alan bir başka yazı ise, İlayda Yıldırım ve Zehra Alkaya tarafından kaleme alınmış ve "Mekânın İcadı: Tokat Taşhan'da Kent Folkloru Fragmanları" başlığını taşımaktadır. Yazıda Taşhan; kentleşme, kültürel mekân, kültür aktarımı ve kültür ekonomisi açısından incelenmiş ve bu tür mekânların kültür aktarımı açısından önemine yoğunlaşmıştır. Tuna Yıldız "Ortaoyunu Metinlerinde Köy-Kent İkilemi"

başlıklı yazısında geleneksel Türk tiyatrosu ve Ortaoyunu hakkında bilgi verdikten sonra, köy ve kent karşıtlığını örnek olarak seçtiği altı metinden hareketle ve özellikle Ortaoyunun iki önemli kahramanı, Pişekâr ve Kavuklu'nun diyaloglarına dayanarak çözümlemektedir. "Kentte Kültürel Aidiyet: Trabzonspor ve Karadeniz Kimliği" başlıklı yazısında Çağla Yılmaz, öncelikle taraftarlık ve taraftarlığın kültürel yönüne değindikten sonra kentte futbol üzerinden ortaya çıkan kültürel kimlik ve aidiyeti Trabzonspor taraftarlığı özelinde çözümlemektedir.

Kent folkloru odağında yapılan bu çalışmada, görüldüğü üzere geniş bir konu çeşitliliği vardır. Kitapta kent folklorunun genel ve kuramsal konularına odaklanıldığı gibi, belli bir şehir özelinde de incelemeler yapılmıştır. Kitapta kültürel mekândan kültürel aidiyete, geleneksel öğelerin kentteki dönüşümünden kent efsanelerine, dijital kültürden kent folklorunun niteliğine kadar oldukça geniş bir yelpazede yazılara rastlanmaktadır. Bununla birlikte kimi çalışmalarda görüşme ve mülakat yöntemlerinin kimi çalışmalarda ise netnografik araştırma yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Bu yönüyle kitabın kent folkloru, dijital folklor, kültürel mekân, kentleşme problemleri gibi birçok farklı alanın yanı sıra; sosyoloji, iletişim bilimleri, kültürel çalışmalar vb. disiplinler için de kaynak olabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

Aslan, Erkan (ed). *Kuramsal Yaklaşımlar Işığında Kent Folkloru*. İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2023.